

[RECENZIJA] „Tajni život splitskih lutaka“ trijumf je kazališne čarolije, savršene umjetničke igre i opipljive ljubavi prema lutkarstvu koja raste i buja već 80 godina – u meritokraciji i izvrsnosti

[PIŠE MAGDALENA MRČELA] Svatko od nas tko je kročio u lutkarsko kazalište nosi neku svoju važnu uspomenu na prvu predstavu koju je gledao, a sa sigurnošću možemo reći – blago svakom djetetu kojemu „Tajni život splitskih lutaka“ bude prvi susret s kazalištem. Vjerojatno nema boljeg jamca da će se nakon ove predstave cijeli život vraćati

MAGDALENA MRČELA / Foto: Jelena Popić 9. ožujka 2025. 19:59

80 godina lutkarskog kazališta u Splitu samo je po sebi obljetnica vrijedna hvale i divljenja. A kad se već slavi rođendan, GKL to radi sa stilom. Rijetko lijepa, duhovita i emotivna predstava „Tajni život splitskih lutaka“ u minucioznoj režiji **Siniše Novkovića** i nadahnutoj izvedbi sjajnog ansambla GKL-a jedna je od onih koju gledatelj nikad neće zaboraviti. Ona se, na kraju krajeva, svim silama drži za onaj osjećaj djeteta u svakome

od nas dok nam stari lutkar Zdenko pripovijeda svoju priču o spašavanju umirovljenih lutaka od nedaća nemilosrdnog kapitalističkog svijeta. Svatko od nas tko je kročio u lutkarsko kazalište nosi neku svoju važnu uspomenu na prvu predstavu koju je gledao, a sa sigurnošću možemo reći – blago svakom djetetu kojemu „Tajni život splitskih lutaka“ bude prvi susret s kazalištem. Vjerojatno nema boljeg jamca da će se nakon ove predstave cijeli život vraćati.

U predstavu nas uvodi fetivi Splićanin, lutak Duje Pantagana, s urnebesnom premisom „Svako naše malo misto jema svoju pantaganu kroničara“. Na govorničkom pultu s kojeg se kao u crtićima o antici spušta svitak s ispisanim 8. ožujka 1945. slušamo kratak uvod o utemeljenju lutkarskog kazališta. Uz dramatičnu glazbu kroničar se povlači i reminiscencijom vraća u vrijeme kad se stari lutkar Zdenko našao pred teškom neprilikom. Biznismen Marko kupio je dvoetažno skladište, a u njegovu donjem dijelu planira smjestiti luksuzni namještaj. Problem je što u tom prostoru već desetljećima, točnije 80 godina, žive lutke koje su se nakon svog kazališnog života zasluženo umirovile. Lutkar Zdenko šokiran je saznanjem da bi lutke mogle završiti na odlagalištu otpada.

No nitko od „ljudskih“ likova ne zna da su sve lutke u skladištu – žive. Maca Mikica (aka Krepalina!) odmara se u trošnom ormariću, mlađahni Buratino isteže svoje drvene udove po cijeloj prostoriji, simpatični Mate izbuljenih crvenih očiju samo traži izliku da intonira gangu i reru, zijevalica Pipo i Stonoga se prepiru, elegantna Titanija pokušava uvesti malo

reda. Međutim, nitko ne ostaje imun na informaciju da bi se mogli preseliti na Karepovac. Budući da ne znaju što je točno Karepovac, u pomoć zovu vješticu Anicu, „moćnu odčepjljivačicu“ (uz zvuk povlačenja vode u zahodu!) koja uz urnebesnu tipsku glazbu triju sudbinskih tonova dolazi i brlja svoje kvazičarolije u bunaru, ustanovivši da je Karepovac predivno mjesto i „drugi dom“. Međutim, jedna će im mudra stara lutka i njihov unezvijereni vlasnik, šokiran činjenicom da mu je skladište oživjelo, pokušati pomoći da izbjegnu okrutnu sudbinu. A taj će *plot twist* zahtijevati da se promijene tvorničke postavke Marka, tipičnog predstavnika suvremenog užurbanog poslovnog čovjeka koji više nema vremena, kapaciteta ni mašte da bi razumio koliko je umjetnost čarobna, važna i nužna.

Franjo Đaković sjajno se snašao u pomalo atipičnoj ulozi negativca Marka, hladnog poslovnjaka koji u starom namještaju i lutkama vidi samo smetnju i otpad. Začahuren i ograničen, prikladno utegnuto u tamno poslovno odijelo i tijesnu kravatu, Marko predstavlja sve one koji „samo rade svoj posao“, a pritom ruše sve pred sobom, beskompromisno provode svoje ideje i ako treba – gaze preko drvenih, spužvastih i končanih leševa da bi uspjeli. Redatelj **Siniša Novković** kao njegov potpuni antipod postavlja lik starog lutkara Zdenka (što je zacijelo lijepa referenca na nezaboravnu ravnateljicu GKL-a **Zdenku Mišuru**), spasitelja tradicije. **Ivan Medić** prelijepo suprotstavlja Zdenka Marku na svim razinama – njegove su replike pune razumijevanja i

toplina, dok su Markove militantne i agresivne; Zdenkov je glas visok i mek, dok je Markov dubok i grub; Zdenkovi su pokreti sitni, delikatni, pomalo plesni – toliko prikladno za nekadašnjeg lutkara – dok se Marko kreće autoritativno, samouvjereno i bahato. Međutim, sva njegova hladnoća dolazi na kušnju kad Zdenko, uz pomoć svojih lutaka, odluči probuditi dijete u Marku i podsjetiti ga na vrijeme kad je vjerovao u bajke, čaroliju i igru, a ne u karijerizam, destrukciju i novac.

Izvanredno protočan tekst **Siniše Novkovića** primjer je nevjerojatne ravnoteže duhovitosti lutkarskog teatra i ozbiljnosti teme o kojoj progovara. Na trenutak se grohotom smijete jer je bezazleni Zdenko na upit koje je sve funkcije obnašao u kazalištu odgovorio „Bio sam svašta – guzica od konja, treće stablo...“, a na trenutak zastanete duboko pogođeni činjenicom da je prijetnja zaboravom i odbacivanjem umjetnosti uvijek aktualna, napose u svijetu u kojem postoje mudre tikve, i to ne drvene, koje misle da umjetnost mora biti samoodrživa. A svaka umjetnost ima takve bagerske grajfere koji, u predstavi i doslovno, samo vrebaju da bi zgrabili ono čisto u nama i bacili to na smetlište. Lik Marka može se tumačiti kao lik generalno neempatična i nemarna čovjeka koji samo egzistira kao metafora konzumerističko-materijalističkog svijeta, ali on ujedno može biti svaki onaj nadmeni čovjek u odijelu čiji jedan potpis može značiti selidbu umjetnosti na Karepovac. Jedini je, a ujedno i najteži argument za razumijevanje iskonske potrebe za umjetničkom igrom – očuvanje djetinjega srca u sebi. Srca koje, kako Novković maestralno zaključuje, ne gleda i ne primjećuje konce, mehanizme i lutkare koji animiraju

lutku – nego lutku kao čaroliju, kao fantazmagoriju kojoj želimo vjerovati. Jer je poučna, dobrohotna, lijepa i ispunjena toplinom.

Teško je izdvojiti koji je dio kreativnog tima bolje odradio svoj posao. **Tina Vukasović Đaković** sjajno vlada zakonitostima scene, pretrpava rubne dijelove antiknim namještajem obavijenim fluorescentnom paučinom, a središnji dio i proscenij pušta da diše, poigrava se plavim i crvenim zastorima kao elementom skrivanja i otkrivanja, boje, konture i građevne elemente promatra očima slikara i gradi uvjerljivu priču zbog koje poželite zakoračiti na pozornicu i proći kroz TV od crnih trakica ili ormar iz kojeg izlijeću ogromne lutke od spužve. Glazbe **Tomislava Topića** ne bi se posramila ni najveća nacionalna kazališta. U njezinoj dramatičnosti i sjajnim instrumentalnim kombinacijama (primjerice gudačkih instrumenata i klavira) počiva golem dio stvaranja atmosfere, a nikako ne smijemo zaboraviti oblikovanje tona **Franka Perića**, za koje bolje da ne saznaju producenti Dore koji još nisu ovladali tehnikama kakve on s lakoćom postiže. Punina i misterioznost tona u trenutku kad **Andrea Majica** progovara kao eterična Titanija naježit će i one najstrože kritičare u publici. Oblikovanje je svjetla maestralno. **Lucijan Roki** svoju svjetlosnu bajku počinje tek tračkom baterijske lampe u mračnom skladištu, da bi u plesnim scenama (sa sjajnim songovima poput „Animiraj me, vodi me“ i još boljom koreografijom) poprimila disko-štih, a u trenutku pojave letećih kukaca i trija golemih lutaka svjetlo, kao pčelinji ples, je izvodilo svoju koreografiju „osmica“. Prizor koji se odvija u mraku i stvara jedan od prijelomnih trenutaka u Markovoj svijesti o važnosti

očuvanja starih lutaka poigrava se s fluorescentnim lutkama, paučinom i cvijećem. Prava mala čarolija, moment kakav bi Čajkovski vjerojatno volio imati uz svoju glazbu.

Za razlaganje teze da je **Siniša Novković** napravio savršenu predstavu vjerojatno bismo mogli napisati barem seminarski rad, ako ne i disertaciju, ali pokušat ćemo skratiti. Novković je redatelj koji svoje razumijevanje teksta i izvedbe vuče iz glumačko-lutkarskog iskustva. Lišen je pretencioznosti, ne docira čak ni u dijelovima koji su inherentno poučni jer se tiču razlikovanja vrsta lutaka i tehnika animiranja. Odgojni segment njegova teksta diskretan je i jasan, a režija pročišćena i umjetnički kristalno jasna od prve do posljednje sekunde. Kad likovi ulaze u mračno sklonište, čuje se glasan zvuk pomicanja sklopki; kad stari lutkar i Marko uvide da su lutke žive, njihove su reakcije dvije potpuno različite vrste šoka; kad priprosti, ali beskrajno simpatični lutak Mate shvati da je Karepovac odlagalište otpada, prostodušno izjavljuje da „onog čovika treba šibat dok ne nađe dite u sebi“. Ta sitna, a toliko važna, naprosto savršena rješenja posljedica su razumijevanja publike. Potpuna lišenost uvijene intelektualne nadmoći kreativnog tima nad gledateljem jedna je od njegovih najljepših osobina. Novković želi da se zapamti monolog o pogledima na svijet koji se mijenjaju – jer su sad upereni u mobitele, kompjutore i računare. A te dvije pouke – da bi kazalište moglo propasti bez podrške visokopozicioniranih ljudi u kravata, ali još važnije – da će sigurno propasti ako zbog užurbanog ritma života i trčanja za materijalnim vrijednostima zatomimo one duhovne, vrijedne su divljenja svih nas, osobito onih čija će djeca doći „samo gledati onu prekrasnu predstavu“ – a iz Tončićeve će izići s lekcijom o životu.

O glumačkom ansamblu GKL-a (**Milena Blažanović, Nina Vidan, Sanja Crljen, Franjo Đaković, Andrea Majica, Ivan Medić i Justina Vojaković-Fingler**) s pravom se pišu hvalospjevi. To je tim u kojem uopće nema za nijansu slabijih, sportskim žargonom rečeno, svi ginu na terenu. Izuzetno su muzikalni, talentirani pjevači, vrhunski pokretljivi u koreografijama, a njihove tehnike animacije lutaka zbilja su savršene. Graciozni Titanijin let ili pinokijevski šarmantno kretanje marionete Buratina, komični monološki ispadi zijevalice ili kretanje gigantskih lutaka – sve je odrađeno tako da je u punom obimu postiglo svoj učinak, nekad zaprepaštenje, a nekad oduševljenje i smijeh u publici. Predivna je glumačka interakcija zbog čijeg diskretnog i prešutnog razumijevanja u lutku upisujemo karakteristike, a animatora u crnoj odjeći potpuno zaboravimo. Ansambl je iskoristio svaki svoj forte, od glasovnih modulacija preko tjelesne fluidnosti, akrobatičnosti, atletske discipline, sluha i ritma, kontakta s publikom – i osjećaja za publiku.

Ravnatelj GKL-a Lucijan Roki u svom je uvodnom obraćanju povodom 80. obljetnice osnutka splitskog lutkarskog kazališta izjavio: „Ovo je prostor meritokracije i izvrsnosti“. Nema boljeg opisa Gradskog kazališta lutaka, a i ansambla koji sa svakom sljedećom predstavom pomiče granice i ruši stereotipe o dječjem kazalištu kao mjestu infantilne ili niže umjetničke vrijednosti. Ansambl koji je sve sagradio svojim rukama i talentom odigrao je možda i najljepšu predstavu koju smo gledali u njihovu domu, a pouka koju su posredovali usijeca se duboko u srca. Ne dječja, nego djetinja. Sva ona srca koja materijalizam, ekranizam, užurbanost i dehumanizacija nisu zaslijepili toliko da više ne vide kazališnu čaroliju.